

ЛІЗИНГ ЯК ЗАСІБ ПОДОЛАННЯ КРИЗОВИХ ЯВИЩ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Л. І. Гладка, викладач, 19770522@mail.ru

А. О. Поривай, Д. А. Бодня, студенти, Poryvay.artem@mail.ru, Dima-class@mail.ru

Дніпропетровська державна фінансова академія

У статті визначено сучасний стан розвитку ринку лізингу в Україні. Досліджено структуру і динаміку основних показників цього ринку, виявлено нові чинники, які впливають на його розвиток. Виявлено проблеми, що стримують розвиток лізингових відносин в Україні, а також визначено переваги договору лізингу в порівнянні із звичайним кредитуванням. Запропоновано шляхи подолання кризових явищ в економіці України за допомогою лізингу.

Ключові слова: лізинг, ринок лізингових послуг, кредит, договір лізингу, інвестування, структура ринку лізингу, проблеми функціонування ринку лізингу в Україні.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день економіка України знаходиться у досить скрутному становищі. Політичний конфлікт, що існує у Східних регіонах країни негативно впливає на економічний та соціальний розвиток, погіршуючи умови для життя та праці як для фізичних так і для юридичних осіб. Саме тому актуальним є питання знаходження шляхів подолання економічної кризи та забезпечення соціально-економічного розвитку в Україні. Вагомим чинником забезпечення цього розвитку є лізинг, який є відносно новим, але дуже перспективним напрямом господарсько-економічної діяльності. Перетворення у сфері виробництва і обігу, зміни економічних умов господарювання обумовлюють потребу впровадження нових, не традиційних для нашої економіки методів оновлення виробничої бази. Через брак інвестиційних ресурсів, використання застарілого і зношеного устаткування, спад виробництва, а також жорстку конкуренцію, що постійно зростає, питання щодо розвитку лізингу є досить актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема розвитку лізингових відносин в Україні і порівняння його переваг і недоліків порівняно з іншими видами інвестування знайшла своє відображення у дослідженнях як вітчизняних, так і закордонних вчених. Зокрема, це праці М. І. Кареби [2], Г. С. Майдуди [3], О. С. Белоусової [4], О. В. Марценюк-Розарьонова [6], О. В. Борисюк [8], І. І. Валькович [9] та інших. Проте, в умовах кризових явищ в Україні, ця проблема набуває особливого значення та по-

требує подальших досліджень.

Формулювання мети статті. Метою статті є аналіз та визначення перспективних напрямків розвитку лізингових відносин в Україні в умовах кризи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економіка України перебуває у стані глибокої інвестиційної кризи, яка характеризується згортанням інвестиційної діяльності національними суб'єктами господарювання та пасивністю іноземних інвесторів у вкладанні коштів в її розбудову.

Більшість підприємств використовує для виробництва застаріле та фізично зношене обладнання, що спричиняє низьку продуктивність праці, великі втрати на обслуговування та ремонт техніки, недостатню конкурентоспроможність вітчизняної продукції та незадовільні умови для безпечної праці працівників на виробництві. Це призводить до значних додаткових витрат та знижує ефективність діяльності як кожного підприємства окремо так і економіки в цілому. Зношеність засобів виробництва в промисловості України у 2014 році досягає близько 70%, а в аграрних підприємствах навіть близько 80% у той час як ступінь зношення основних виробничих фондів у розвинених країнах Європейського Союзу не перевищує 25% [1]. Заміна машинного обладнання новим та підвищення техніко-технологічного рівня виробництва вимагає значних капіталовкладень.

Здійснення інвестицій у технічне переозброєння виробництва можливе завдяки інвестиційній програмі, яка дозволить вдало управляти процесом підвищення техніко-

економічного рівня підприємства. Вона має базуватися на аналізі та оцінці інвестиційних проектів, та здійснюватися на основі таких принципів[2]:

- забезпечення реалізації інвестиційної стратегії;
- забезпечення інвестиційної програми необхідними інвестиційними ресурсами;
- забезпечення керованості інвестиційною програмою;
- перспективності інвестиційного проекту;
- обґрунтування рішень щодо включення інвестиційної альтернативи до складу програми;
- антикризове управління.

Світовий досвід свідчить, що одним з ефективних методів інвестування, який може забезпечити формування матеріально-технічної бази підприємства в сучасних умовах господарювання, є лізинг.

Лізинг – це форма промислового інвестування, яка надає більше гарантій потенційним інвесторам у порівнянні із звичай-

ним кредитуванням, а також є вагомою складовою національної економіки та інвестиційної політики держави. За допомогою лізингу можливо вирішити проблеми оновлення технічно та морально застарілого обладнання на підприємстві у період нестабільної економічної ситуації, низької платоспроможності підприємства і дає змогу орендареві при дефіциті власних коштів виконувати й надалі свої виробничі завдання, не придбаваючи особливо дорогої техніки, апаратів та приладів, а тимчасово використовуючи їх.

Якщо розглядати лізинг з економічної точки зору, то його дуже часто ототожнюють з кредитом. Проте, при банківському кредиті придбаний товар – це власність підприємства (позичальника), а при лізингу після закінчення терміну дії контракту орендар може повернути об'єкт оренди орендодавцю чи купити його за кінцевою вартістю. Відмінності між лізингом та кредитом наведені у таблиці 1 [3].

Таблиця 1

Відмінності між лізингом та кредитом

Кредит	Лізинг
Напрями використання грошових коштів	
Грошові кошти направляються у будь-яку сферу підприємницької діяльності	Грошові кошти в основному направляються на розвиток та модернізацію виробничої діяльності
Контроль за цільовим використанням	
Спостерігається відсутність дієвих інструментів контролю за цільовим використанням коштів	За договором лізингу надається конкретне обладнання, тому гарантується контроль за цільовим використанням коштів
Гарантії щодо повернення коштів	
Вимагаються відсотки за користування та 100% гарантія повернення кредиту	У лізингу надане обладнання і є гарантією, тому розмір гарантій зменшується на величину вартості обладнання
Відображення обладнання на балансі підприємства	
Придбане обладнання підприємством відображається на його балансі, тому на нього нараховується амортизація	Обладнання не відображається на балансі підприємства, тому амортизація не нараховується

Джерело: [3]

Лізинг здається найпривабливішим механізмом реорганізації та переобладнання виробництва, бо має перед банківським кредитуванням дві істотні переваги:

- по-перше, зберігає право власності на активи;
- по-друге, безпосередньо пов'язує

термін оплати лізингу з терміном служби активів і здатністю генерувати кошти.

Також перевагами лізингу перед довгостроковим кредитом банку є:

- стовідсоткове одержання кредиту (у формі устаткування), яке не потребує сплати по цьому кредиту відразу;

– лізингові платежі є поточними і починаються одразу після постачання устаткування лізингодавцем;

– можливість лізингоодержувача заздалегідь розрахувати свої прибутки і розробити прийнятну схему оплати оренди при укладанні договору з лізингодавцем;

– можливість використання у виробничому процесі нового та достатньо коштовного устаткування, не маючи для цього свого капіталу;

– збільшення ліквідності лізингоодержувача, яка сприяє підвищенню курсу його акцій;

– здатність одержання пільг з оподаткування.

У зв'язку з появою низки негативних кризових явищ в економіці держави, українські банки переглянули свою кредитну політику, яка стала спрямована на більш жорсткі умови її організації та здійснення, через масові неповернення кредитів. Саме тому, банки почали застосовувати лізингові операції як такі, що мають знижений ступінь ризику та як вихід із нинішньої ситуації з неповерненням кредитів [4].

Лізинг виконує одночасно три основні функції:

– фінансову, яка полягає у можливості підприємства-лізингоодержувача використовувати необхідне устаткування без одноразової мобілізації для цього власних коштів або кредитів банку;

– виробничу, тобто здатність оперативного вирішення виробничих завдань;

– функцію одержання податкових і амортизаційних пільг.

Усі функції лізингу забезпечують позитивний результат лізингової діяльності для економіки країни, який проявляється в багатьох напрямках. У першу чергу – це нарощування виробничих потужностей. Придбання устаткування та машин через лізинг здійснюється в межах сукупного інвестиційного попиту, який визначається загальною господарською ситуацією. Проте за інших рівних умов він створює додаткові стимули для нагромадження фінансових ресурсів, прискорює процес трансформації капіталу з позикового у функціонуючий [5].

Процес впровадження лізингу в Україні за останні роки помітно поживався через

інтерес до нової ринкової структури страхових компаній та банків, які можуть стати реальними каталізаторами процесу затвердження лізингу. Проте, темпи зростання лізингового ринку в Україні не відповідають потребам економіки та промисловості.

Лізинг має право на існування і повинен розвиватися й заохочуватися, адже за великої капіталомісткості промислових підприємств лізинг може бути ідеальним механізмом для залучення в промисловість значних капітальних ресурсів. Порівняно з іншими формами інвестування він має безперечні переваги для всіх учасників лізингової угоди.

Перевагами лізингу, які забезпечують його розвиток в Україні на перспективу є:

– гнучкість системи платежів;

– зниження ризику при засвоєнні нової продукції;

– можливість прискореної амортизації майна;

– віднесення витрат на собівартість;

– податкові пільги та державна підтримка лізингу;

– підвищення ступеня захисту кредитора;

– розширення ринку збуту для виробника;

– зниження ризику старіння обладнання у виробника;

– облікові вигоди лізингоотримувача;

– зменшення потреби в власному стартовому капіталі;

– реалізація державних інтересів [4].

Разом з тим лізингу властива низка недоліків, серед яких слід виділити наступні:

– через постійні інфляційні коливання користувачі не виграють на підвищенні залишкової вартості обладнання;

– на лізингодавців покладається ризик морального старіння устаткування (особливо, якщо договір лізингу укладається не на повний строк його амортизації);

– для лізингоодержувачів вартість лізингу виявляється більш високою, ніж ціна купівлі устаткування.

– розмір лізингових платежів зазвичай вищий, ніж процентна ставка за кредитами;

– у випадку виходу з ладу устаткування, платежі відбуваються у встановлені строки незалежно від стану устаткування.

Чинниками, що стримують розвиток лізингу в Україні, є [6]:

- недостатня кількість платоспроможних лізингоодержувачів;
- значні ризики несвоєчасної плати за користування майном;
- короткостроковий характер банківських кредитів;
- високі ставки за кредитні ресурси комерційних банків.
- нестабільна економічна ситуація в країні;
- відсутність податкових пільг та державної зацікавленості й підтримки формування лізингових відносин;
- нестача кваліфікованих працівників з питань лізингу;

- відсутність стабільного правового поля та сприятливого податкового середовища;
- мала обізнаність суб'єктів господарювання у застосуванні лізингу [6].

Частка України у світовому ринку лізингу є незначною: у 2013 р. вона становила 0,1%. Потенційний попит на ринку лізингових послуг становить щонайменше 300 млрд. грн., у той час як реальний обсяг ринку лізингу в Україні в 2011 р. склав 8,7 млрд. грн., у 2012 р. – 9,4 млрд. грн., у 2013 р. – 24,8 млрд. грн., у 2014 р. – 8,78 млрд. грн. (прогноз) [7].

Повноцінний розвиток лізингових відносин залежить від визначення їх привабливості для усіх учасників лізингових процесів, а передусім для держави (рис. 1) [8].

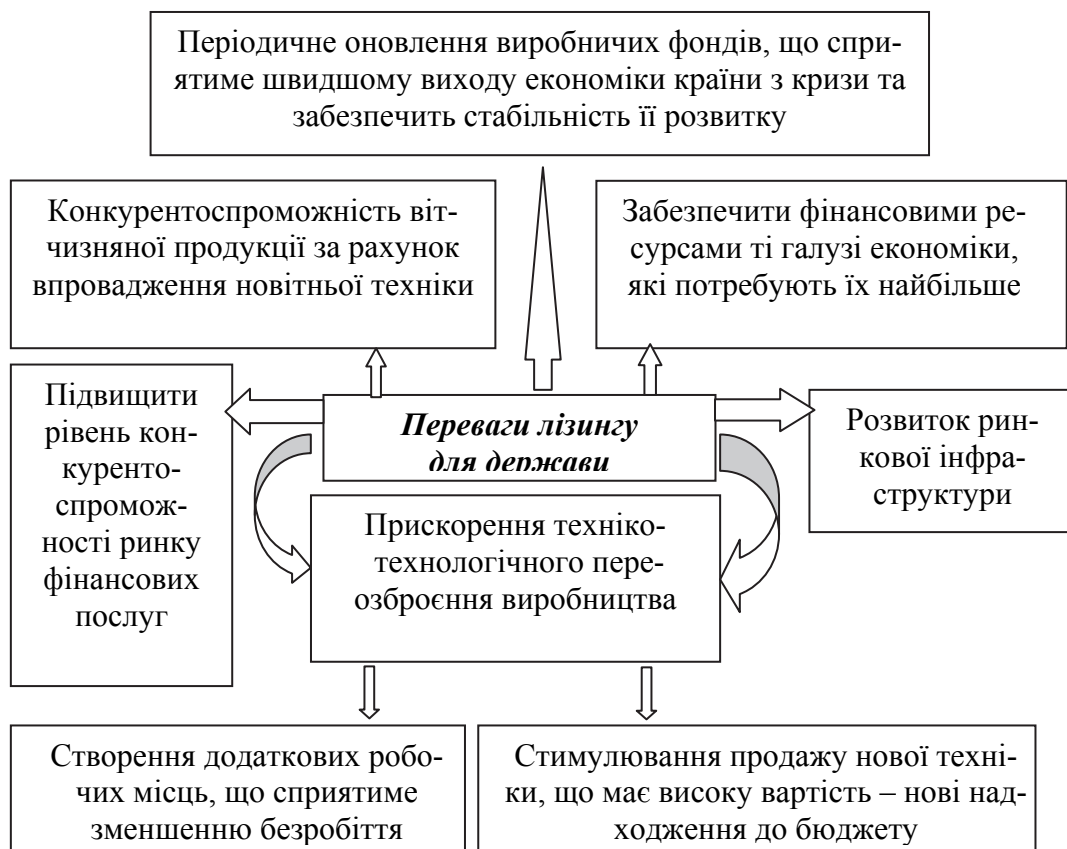

Рис. 1. Переваги держави від проведення лізингу [8]

Безпосередній вплив на активність державного регулювання лізингових відносин мають глобальні, тобто зовнішні (рівень економічного розвитку країни, інфляційні очікування, стан та розвиток банківського кредитування) та локальні (внутрішні) фактори (наявність інформації стосовно лізингу,

якість надання основних та додаткових послуг, серед яких переважна роль належить страховим, консультаційним, сервісним, посередницьким послугам).

Державне регулювання лізингових відносин реалізовується через певний набір методів, які доцільно класифікувати за дво-

ма ознаками: за формами та засобами впливу. Зокрема, щодо системи адміністративних методів – наголошено на необхідності запровадження ліцензування лізингових компаній. Серед окремої групи методів виділено пропагандистські методи, які допоможуть належним чином побудувати в суспільстві певні переконання та посилять роз'яснювальну роботу відносно сутності й необхідності подальшого розвитку лізингових відносин в Україні [5].

Для забезпечення подальших, перспектив для розвитку лізингових відносин в Україні в умовах кризи потрібно активізувати державне регулювання і підтримку лізингу. Пріоритетним завданням є створення такої системи, яка була б здатна забезпечити ефективність та гнучкість виробництва до різноманітних потреб постачальників і споживачів.

Основними напрямками розвитку лізингових послуг в Україні мають стати [9]:

- удосконалення законодавчої бази, узгодження її з міжнародними нормами;
- зниження вартості кредитних ресурсів до рівня, який би не перевищував 20% річних, для забезпечення ефективності лізингових операцій;
- створення розвитку інфраструктури ринку лізингових послуг;
- розвиток системи гарантій і страхування предметів лізингу;
- зниження вартості нотаріальних послуг з оформлення договорів лізингу з метою послаблення фінансового навантаження на учасників лізингової угоди;
- розробка комплексу заходів для збільшення іноземних інвестицій під програми лізингу;
- посилення зацікавленості банків через систему пільг у довгостроковому кредитуванні лізингових угод;
- створення лізингових центрів, які б спеціалізувалися на обслуговуванні малих підприємств;
- організація при обласних лізингових центрах відділів з формування бази даних про попит та пропозицію на обладнання та устаткування;
- реформування податкового законодавства в частині стимулювання лізингових операцій. Така програма дозволить прискори-

ти розвиток лізингових послуг (відносин), які удосконалять виробничу сферу в Україні [9].

Висновки. Лізингова діяльність в Україні є досить перспективним видом бізнесу із значним потенціалом розвитку.

На сьогоднішній день, лізинг є одним з факторів зростання конкурентоспроможності вітчизняних підприємств, покращення якості послуг, підвищення ефективності виробництва і як наслідок, зміцнення позицій на вітчизняному та світовому ринках в умовах кризи. Крім того, зростанням значення ринку лізингових послуг в Україні обумовлене тим, що лізинг є альтернативою банківському кредитуванню та дієвим інструментом процесу ефективного оновлення основних засобів і технологій підприємств усіх напрямів економічної діяльності.

Незважаючи на активний розвиток фінансової системи, ринок лізингових послуг в Україні і досі перебуває на стадії становлення, при цьому активізація лізингових операцій істотно впливає на розширення реального сектору економіки України.

Враховуючи усі переваги і недоліки лізингових послуг в Україні, необхідно на державному рівні підтримувати розвиток інвестиційного лізингу та вчасно вирішувати проблеми, що виникають на шляху його впровадження.

Розвитку ринку лізингових послуг в Україні сприятиме створення сучасного мобільного законодавства, яке можливо реалізувати за допомогою концепції заходів для збільшення іноземного інвестування у програми лізингу, можливості надання довгострокових кредитів банками, забезпечення відкритості ринку лізингу для збільшення обізнаності фізичних і юридичних осіб у цій сфері, що також сприяло б збільшенню кваліфікованих працівників з питань лізингу, створенню умов для добросовісної конкуренції на ринку лізингу та підвищення ділової активності учасників лізингових відносин.

Література

1. Пріоритети інвестиційного забезпечення структурних реформ у промисловості України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/strukt_ref-1c985.pdf
2. Карєба М. І. Сутність і напрями технічного переозброєння аграрних підприємств на інноваційній ос-

- нові / М. І. Карєба, С. В. Тараненко // Вісник ХНАУ. Серія: Економічні науки. – 2013. – № 7. – С. 93–98.
3. Майдуда Г. С. Лізинг як джерело відтворення основних засобів підприємства / Г. С. Майдуда // Вісник Житомирського національного агроекологічного університету. – 2011. – № 2(29). – т.2. – С. 416–426.
4. Белоусова О. С. Лізинг як засіб державної підтримки розвитку промисловості України / О. С. Белоусова // Актуальні проблеми державного управління. – 2009. – № 1. – С. 267–276.
5. Лізинг як важлива складова інвестиційного механізму оновлення технічної бази виробництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/10349/st_47_16.pdf?sequence=1
6. Марценюк-Розарьонова О. В. Проблеми лізингових відносин на сучасному етапі та шляхи їх подо-

- лання / О. В. Марценюк-Розарьонова, С. В. Зарубенко // Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: Економічні науки. – 2012. – Випуск 2(64) – Т.1. – С. 77–82.
7. Ринок лізингу забезпечить вихід української економіки з рецесії? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua-ekonomist.com/2969-rinok-lizingu-zabezpechit-vihd-ukrayinskoji-ekonomki-z-recesyi.html>
8. Борисюк О. В. Державне регулювання лізингових відносин в умовах розвитку економіки України : автореф. дис. канд. екон. наук : 08.00.03 / О. В. Борисюк; Терноп. нац. екон. ун-т. – 2010. – 20 с.
9. Валькович І. І. Розвиток лізингових відносин в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/index.php/ru/economy-112/mechanism-of-regulation-of-the-economy-112/12491-112-208>

ЛИЗИНГ КАК СПОСОБ ПРЕОДОЛЕНИЯ КРИЗИСНЫХ ЯВЛЕНИЙ В ЭКОНОМИКЕ УКРАИНЫ

Л. И. Гладкая, преподаватель, А. А. Порывай, Д. А. Бодня, студенты, Днепропетровская государственная финансовая академия

В статье определено современное состояние рынка лизинговых услуг в Украине. Исследована структура и динамика основных показателей этого рынка, выявлены новые факторы, которые влияют на его развитие. Выявлены проблемы, которые сдерживают развитие лизинговых отношений в Украине, а также определены преимущества договора лизинга по сравнению с обычным кредитованием. Предложены пути преодоления кризисных явлений в экономике Украины с помощью лизинга.

Ключевые слова: лизинг, рынок лизинговых услуг, кредит, договор лизинга, инвестирование, структура рынка лизинга, проблемы функционирования рынка лизинга в Украине.

LEASING AS A MEANS OF OVERCOMING THE ECONOMIC CRISIS OF UKRAINE

L. I. Gladka, Lecturer, A. A. Poryvai, D. A. Bodnya, Students, Dnipropetrovsk State Academy of Finance

The current state of development of the leasing market in Ukraine is defined. The structure and dynamics of the main indicators of the market are researched, and new factors that influence its development are revealed. The problems that hinder the development of leasing relations in Ukraine are revealed, and the benefits of leasing contract in contrast with conventional lending are identified. The ways of overcoming the crisis in the Ukrainian economy by means of leasing are suggested.

Keywords: leasing, leasing services market, credit, leasing agreement, investment, the structure of the leasing market, problems of the functioning of the leasing market in Ukraine.

Рекомендовано до друку д. е. н., проф. Бабенко А. Г.

Надійшла до редакції 11.02.15 р.